

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
(назва підприємства/кафедрі/навчального закладу)
Кафедра всесвітньої історії та міжнародних відносин

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Завідувач кафедри

Ячменіхін К.М.
(підпис)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВБ2.7. ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ У ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

(код факультету/кафедрі/навчального закладу)

Освітня програма 032 Історія та археологія
(назва освітньої програми для обов'язкових дисциплін)

2020 – 2021 навчальний рік

Робочу програму розглянуто та схвалено на засіданні кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин.

(назва кафедри)

Протокол № 1 від “28” серпня 2020 року.

Розробники: Павленко Л.А, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин.

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Мова навчання – українська.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 03 Гуманітарні науки (шифр і назва)	Нормативна	
Модулів – 1	Спеціальність: 032 Історія та археологія	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		6-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 90.		11-й	
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Освітній ступінь: магістр	20 год.	
		Практичні, семінарські	
		10 год.	
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		90 год.	
		Індивідуальні завдання: год.	
		Вид контролю:	
	залік	залік	

Мета та завдання дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Повсякденне життя Західної Європи ХІХ – початку ХХ ст.» є поглиблене вивчення надбань індустріальної цивілізації, їх впливу на життя і щоденні турботи пересічних європейців, ознайомлення майбутніх фахівців з основними науковими підходами до висвітлення аспектів даної проблематики, які разом з відомостями, отриманими з інших історичних курсів, сприятимуть цілісності знань.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Повсякденне життя Західної Європи ХІХ – початку ХХ ст.» є:

- пробудження і розвиток інтересу до модерної історії Західної Європи, її культури, звичаїв, традицій, історичного минулого;
- закріплення та поглиблення здобутих раніше знань про культуру повсякденності модерної Європи;
- оволодіння практичними навичками роботи з історичними джерелами і науковою літературою до даної дисципліни;
- розвиток навичок наукового аналізу, спрямованих на забезпечення самостійного осмислення закономірностей історичного процесу;

- формування об'єктивного сприйняття суспільних явищ, подій, тенденцій минулого та сучасності;
- набуття умінь критично аналізувати отриману з різних джерел інформацію, самостійно трактувати її, застосовувати отримані знання з повсякденної історії для орієнтації в громадсько-політичному житті та оцінки суспільних явищ і подій;
- виховання національної і громадської свідомості, толерантного, неупередженого ставлення до інших народів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- базові поняття та терміни;
- основні структури повсякденності;
- знакові факти повсякденної історії західноєвропейських країн;
- сутність і динаміку змін у повсякденні народів Західної Європи;
- сучасні підходи до вирішення дискусійних питань повсякденної історії країн Європи;

вміти:

- аналізувати складові культури повсякденності Західної Європи XIX – початку XX ст., їхній вплив на світову культуру, основні концепції структур повсякденності в історичній літературі, використовувати набуті знання у практичній роботі;
- визначати історичні чинники основних аспектів культури повсякденності народів, які проживали у країнах Західної Європи у XIX – на початку XX ст.;
- характеризувати загальні тенденції та національні особливості культури повсякденності;
- шукати джерела вивчення структур повсякденності, аналізуючи матеріальні пам'ятки, художню літературу, публіцистику другої половини XIX – початку XX ст.

Очікувані результати навчання

Вивчення дисципліни «Повсякденне життя Західної Європи XIX – початку XX ст.» формує здатність створювати комплексне наукове уявлення про історичні епохи та цивілізаційний поступ людства в цілому, акцентуючи увагу на ролі проблем повсякденності в соціально-економічному, суспільно-політичному і духовно-культурному розвитку народів, країн, регіонів, допомагає розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі професійної діяльності або у процесі викладання, що передбачає засвоєння специфічних історичних знань, застосування міждисциплінарного підходу, методики історичного дослідження, сучасних он-лайн технологій, креативності, самостійності, критичного мислення.

Тематичний план

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ОСНОВНІ ЧИННИКИ ТА ІНДИКАТОРИ РІВНЯ ЖИТТЯ У ЗАХІДНІЙ ЄВРОПІ XIX – ПОЧАТКУ XX СТ.

Тема 1. Вступ до курсу. Демографічні чинники і наслідки зростання рівня життя.

Предмет курсу, його актуальність, структура, територіальні та хронологічні рамки. Вивчення повсякденності в історичній науці. Огляд джерел та літератури. Мета і завдання курсу.

Складові демографічної характеристики країн Європи та Америки, їх динаміка у ХІХ – на початку ХХ ст. Причини коливання смертності та народжуваності. Середня тривалість життя та її чинники. Наука ХІХ – початку ХХ ст. про причини старіння та шляхи його подолання. Уявлення людини межі ХІХ – ХХ ст. про природу старості.

Тема 2. Культура харчування.

Наука ХІХ – початку ХХ ст. про харчовий ресурс Землі, харчову кризу і загрозу загибелі людства (“харчовий кінець світу”). Теорії Лібіха і Крука. Характеристика харчової забезпеченості країн Західної Європи ХІХ – початку ХХ ст. мовою тогочасної статистики.

Харчовий раціон європейців: хліб, овочі, фрукти, м'ясо, риба, молочні продукти. Напої: алкогольні, безалкогольні охолоджувальні та гарячі. Типові та екзотичні продукти і страви. Національні особливості виробництва продуктів харчування. Нові способи зберігання їжі. Пастеризація, консервація, глибоке заморожування.

Система громадського харчування та його національна специфіка. Ресторанний бізнес. “Розкріпачення” жінки від кухні.

Поняття про “здорове” харчування. Лікувальні системи харчування. Вегетаріанство, його прибічники і критики. Ожиріння, алкогольна залежність.

Інтернаціоналізація і демократизація національної кухні. Естетичні засади харчування. Облаштування місць для вживання їжі. Французькі кафе-галереї. Музичний супровід трапез. Відкриті заклади (на свіжому повітрі). Увага до зовнішнього вигляду посуду. Успіхи і нові технології по виготовленню скляного, порцелянового, срібного та ін. посуду. Кухонні пристрої, механізми і машини.

Тема 3. Нові тенденції містобудування, архітектурного вирішення житлових проблем, естетики інтер'єру.

Нові тенденції містобудування. Боротьба анархії приватновласницької забудови та трактування вулиці як архітектурного цілого. Великі перебудови столиць. Формування мегаполісів. Поступова заміна дерев'яного будівництва. Концепція “буржуазного передмістя” О.Хілла. “Місто-сад” Е.Говарда як протиставлення місту-гіганту. Мета створення міст-супутників Луї де Суасоном, Р.Енвіном та Б.Паркером. Робітничі квартали та селища.

Вплив історичних та археологічних досліджень на зовнішній вигляд будівель. Неокласика, неоготика (відтворення романського і візантійського стилів, копіювання шотландського й італійського відродження). Еклектизм. Ар нуво. Геометричний і пластичний модерн.

Європейські підприємства середини ХІХ ст. Нові принципи промислової архітектури. “Кришталевий палац” Першої всесвітньої промислової виставки у Лондоні. Американська архітектурна школа.

Хмарочоси. Використання у будівництві передових досягнень науки і техніки. Нові будівельні матеріали.

Нові розробки типів індивідуального житла. Малоповерхове будівництво Ч.Е.Войсі. Двоповерховий сімейний котедж Н.Шо. Фундатор художнього конструювання й дизайну У.Морріс. Дж.Рескін та “Братство прерафаелітів” за відновлення ручної праці та народних ремесел в архітектурі. “Модернові” ідеї Ч.Холдена й Дж.Бернета.

Турбота про комфортність житла. Боротьба із негативними факторами: шумом, пилом, вібрацією фундаменту. Озонування, освітлення помешкань. Опалення кам'яним вугіллям та збереження тепла за допомогою теплоізоляційних матеріалів.

Увага до естетики в організації життєвого простору будівлі. Стили і напрямки в інтер'єрі. Нові декоративні ідеї оздоблення житлових приміщень.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 СВІТ ПОВСЯКДЕННИХ ТУРБОТ ПЕРЕСІЧНОГО ЄВРОПЕЙСЯ МЕЖІ XIX - XX СТ.

Тема 4. Мода, одяг і зовнішній вигляд.

Мода у XIX – на початку XX ст. та її національні акценти. “Модна” галузь легкої промисловості. Виробники одягу (модистки, майстрині по виготовленню вишивок, мережив, бісерних композицій). Поняття дизайнера, модельєра, кутюр'є. Специфіка виготовлення і продажу одягу у країнах Західної Європи – початку XX ст. Ручна праця, стандартизація і машинізація у виготовленні одягу. Винайдення Зінгером швейної машини.

Нові матеріали, барвники та методи декорування одягу. Жіночий, чоловічий та дитячий одяг у 1850-60-х, 1870-х, 1880-90-х, 1900 – 1910-х рр. Спортивний одяг для полювання, їзди верхи, в автомобілі, на велосипеді, плавання (купальний костюм), для подорожі водним, повітряним транспортом та в тропічних умовах (колоніальний костюм) тощо. Взуття. Ознаки соціального статусу у костюмі.

Галантерея, біжутерія, ювелірні прикраси, кишенькова зброя як повсякденні супутники стиляг і модниць XIX – початку XX ст. Віяло і таємна мова жестів закоханих.

Макіяж і косметика. Зачіски і перукарська справа.

Тема 5. Особиста гігієна, успіхи медицини та система охорони здоров'я.

Досягнення в медицині завдяки науковим відкриттям у хімії, фізиці та біології. Пастер і Паризький науково-дослідний інститут щеплень. “Самодосліди” лікарів. Винайдення технологій лікування важких інфекційних хвороб. Догляд за немовлятами, які народилися передчасно, і скорочення дитячої смертності.

Вдосконалення і демократизація системи охорони здоров'я. Створення мережі науково-дослідних установ, приватних клінік та державних лікувальних закладів для незаможних верств населення у країнах Західної Європи у XIX – на початку XX ст. Санаторне лікування.

Перехід до профілактики захворювань. Роль масової преси та науково-популярної літератури у пропаганді та популяризації засобів особистої

гігієни, методів попередження і лікування поширених хвороб, нових лікарських препаратів. Розвиток фармацевтики.

Нетрадиційні методи лікування. Розквіт гомеопатії. Лікування природним та штучним світлом, гімнастикою, дієтами, гіпнозом, сном та використання національних народних традицій, в тому числі і колонізованих народів. Фрейд і лікування психічних розладів.

Проблеми медицини в країнах Західної Європи у XIX – на початку XX ст. Медичне шахрайство. Наслідки медичного та фармацевтичного недбальства та початок державного контролю за виготовленням, зберіганням, транспортуванням та продажем лікувальних засобів.

Тема 6. Організація відпочинку та дозвілля.

Зростання темпу життя і ознаки стресу у міських мешканців країн Західної Європи у XIX – на початку XX ст. Місце відпочинку у типовому розкладі дня пересічної людини. Складові і способи відпочинку від фізичного, психоемоційного та інтелектуального перевтомлення.

Активний відпочинок. Поширені види спорту та їхня національна специфіка. Масові місця відпочинку (парки, алеї, ярмарки розваг, цирки, місця проведення спортивних змагань і т. ін.). Перегони кінні, велосипедні, автомобільні, повітряні. Подорожі наземним, водним та повітряним транспортом (гужові види транспорту, потяг, велосипед, автомобіль, дирижабль, аероплан, річковий пароплав, морські судна). Найпоширеніші маршрути та місця туристичного відпочинку.

Осередки інтелектуального відпочинку. Бібліотеки, театр, концертні зали, музеї, картинні галереї, танцювальні майданчики та зали, літературні кафе і салони. Участь в етнографічних та археологічних експедиціях. Заняття різними видами мистецтва.

Хобі. Колекціонування витворів мистецтва і предметів старовини (антикваріату), книжкової продукції, зразків живої та неживої природи тощо. “Сумнівні” розваги. Будинки розпусти, “питійні” заклади, притони. Азартні ігри. Зловживання алкоголем, наркотичними речовинами.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Основні чинники та індикатори рівня життя у Західній Європі у XIX – на початку XX ст.												
Тема 1. Вступ до курсу. Демографічні чинники і наслідки зростання рівня	25	2				23						

життя.												
Тема 2. Культура харчування.	25	4	2			19						
Тема 3. Нові тенденції містобудування, архітектурного вирішення житлових проблем, естетики інтер'єру.	25	4	2			19						
Разом за змістовим модулем 1	75	10	4			61						
Змістовий модуль 2. Світ повсякденних турбот пересічного європейця між XIX – XX ст.												
Тема 1. Мода, одяг і зовнішній вигляд.	15	4	2			9						
Тема 2. Особиста гігієна, успіхи медицини та система охорони здоров'я.	15	2	2			11						
Тема 3. Організація відпочинку та дозвілля. Організація відпочинку та дозвілля.	15	4	2			9						
Разом за змістовим модулем 2	45	10	6			29						
Разом	120	20	10			90						

Перелік тем для практичних та семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Культура харчування	2
2	Особливості облаштування житлового простору у Західній Європі та Америці у другій половині XIX – на	2

	початку XX ст.	
3	Мода і стиль у Західній Європі та Америці у другій половині XIX – на початку XX ст.	2
4	Особиста гігієна, успіхи медицини та система охорони здоров'я.	2
5	Організація відпочинку та дозвілля.	2
	Разом	10

Перелік питань, що виносяться на самостійне опрацювання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вивчення соціальної історії в країнах Європи та Америки.	7
2	Статистичні дані про народонаселення країн Європи та Америки у другій половині XIX – на початку XX ст.	6
3	Наукова думка про “Харчовий кінець світу”.	3
4	Харчовий раціон європейців та американців у другій половині XIX – на початку XX ст.: продукти харчування, наїдки, напої.	3
5	Нові засоби збереження їжі.	3
6	Нові тенденції містобудування в країнах Європи та Америки у другій половині XIX – на початку XX ст.	3
7	Стилі архітектури в країнах Європи та Америки у другій половині XIX – на початку XX ст.	3
8	Озонування, освітлення, опалення житла.	3
9	Модні тенденції в країнах Європи та Америки у другій половині XIX – на початку XX ст.	3
10	Винайдення Зінгером швейної машини.	3
11	Нові матеріали, барвники та методи декорування одягу.	3
12	Пастер і Паризький інститут щеплень.	3
13	Розвиток галузей медицини в країнах Європи та Америки у другій половині XIX – на початку XX ст.	3
14	Профілактика захворювань.	3
15	Інтелектуальні способи організації дозвілля	3
16	Розваги бідних верств населення	3
17	«Сумнівні» розваги та їхні наслідки	3
	Разом	60

Методи навчання

Лекції, на яких послідовно розкривається суть, значення та практична цінність основних понять, явищ та процесів повсякденного життя Західної Європи XIX – початку XX ст. На практичних заняттях здійснюється застосування набутих на лекціях теоретичних знань на практиці – модулюються окремі структури західноєвропейської повсякденності завдяки самостійному опрацюванню рекомендованих викладачем і знайдених студентами джерел інформації.

Методи контролю

Поточний контроль здійснюється шляхом усного опитування, виконання тестових завдань та творчих навчальних завдань.

Засоби діагностики та успішності та якості навчання

Підсумковий контроль з дисципліни у формі заліку, ректорський контроль.

Розподіл балів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
83 – 89	B	добре	
75 – 82	C		
68 – 74	D	задовільно	
60 – 67	E		
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Поточне тестування та самостійна робота							Підсумковий контроль: залік	Сума
ЗМ 1				ЗМ2				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	25	100
75 (сем. заняття) + 25 (самостійна робота)								

Методичне та технічне забезпечення

Павленко Л. Структури повсякденності: навчально-методичний посібник для студентів історичного факультету (за вимогами кредитно-модульної системи). – Чернігів: Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка, 2020. – 35 с.

Перелік рекомендованої літератури

Основна

Мир вещей. – М., 2004.

Барг М.А. Проблемы социальной истории. – М., 1973.

Барташевич А.А., Аладова Н.И., Романовский А.М. История интерьера и мебели. – Ростов-на-Дону, 2004.

Бендер Л. Изобретения. – М., 1996

Беньямин В. Париж – столица XIX в. // Историко-философский ежегодник. – 1990. – № 2.

Бердник. История костюма. – Ростов-на Дону, 1993.

Богданов В.В., Попова С.Н. Истории обыкновенных вещей. – М., 1992.

Богомолов А.Н. Творение рук человеческих. Естественная история машин. – М., 198.

Брун В., Тильке М. История костюма от древности до нового времени. – М., 1997.

Буровик К.А. Родословная вещей. – М., 1985.

Виргинский В.С., Хотиненков В.Ф. Очерки истории науки и техники XVI-XIX веков. – М., 1984.

Власов В.Г. Стили в искусстве: Словарь. – М., 1995.

Всеобщая история архитектуры: В 12 т. – М., 1973. – Т. 11: Архитектура капиталистических стран XX в. / Под ред. А.В.Иконникова, Ю.Ю.Савицкого, Н.П.Былинкина.

Данилевский В.В. Очерки истории техники. XVIII – XIX вв. – М., 1994.

Дудников Г.П. История костюма. – Ростов-на-Дону, 2003.

Ершова О.Н. Учебное пособие по истории архитектуры строительства (X – начало XX века) . – М., 1996.

Захаржевская Р.В. История костюма. – М., 2007.

Зворыкин А.А. История техники. – М., 1962.

Кес Д. Стили мебели. – Будапешт, 1979.

Комисаржевский Ф. История костюма. – Минск, 1999.

Липс Ю. Происхождение вещей. – М., 1984.

Нанн Дж. История костюма. 1200-2000 / Пер. с англ. – М., 2003.

Допоміжна

Бене А. Промышленная архитектура в Германии // Новое слово. – 1914. – № 4. – С. 95-97.

Бокль. История цивилизации в Англии: В 2-х т. В 1-й кн. – СПб., 1895.

Бродель Ф. «Структуры повседневности». – М., 1986.

Бродель Ф. Что такое Франция? – М., 1996. – Кн. 2. Люди и вещи. – Ч. 1-2.

Всеобщая история искусств: В 6 т. – М., 1964. – Т. 5: Искусство XIX века / Под общ. ред. Ю.Д.Колпинского и Н.В.Яворской.

Всеобщая история искусств: В 6 т. – М., 1965. – Т. 6: Искусство XX века. – Кн. 1. / Под ред. Б.В.Веймарна и Ю.Д.Колпинского.

Гнедич П.П. Всемирная история искусств. – М., 1996.

Гольдзамт Э. Уильям Моррис и социальные истоки современной архитектуры / Пер. с пол. – М., 1973.

Гуревич А.Я. Проблемы народной культуры. – М., 1981.

Девятнадцатый век. Обзор науки, техники и политических событий / Под общ. ред. М.М.Филиппова. – СПб., 1900.

Джибсон Ч.Р. Великие изобретения. – М., 1925.

Дэвидсон П., Ламберт Д., Хотопф У., Бэйс Дж., Гриффитс И., Фишель А. Справочник коллекционера антиквариата. Периодизация по детали / Пер. с англ. Ю.В. Устиновой, К.А.Экономова. – М., 2000.

Европейское искусство XIX века. – М., 1975.

30. Искусство стран и народов мира. Архитектура. Живопись. Скульптура. Графика. Декоративное искусство / Гл. ред. Б.В.Йогансон. – М., 1962.

История зарубежного искусства / Под ред. М.Т.Кузьминой, Н.Л.Мальцевой. – 3-е изд. – М., 1983.

История зарубежного театра. – М., 1981 – 1987. – Ч. 1-4.

История костюма. – Ростов-на-Дону, 1993.

- История открытий. Энциклопедия. – М., 1996.
- История техники. – М., 1962.
- История эстетической мысли. – М., 1985. – Т. 3-4.
- Каминская Н.М. История костюма. – М., 1986..
- Кертман Л.Е. География, история и культура Англии. – М., 1979.
- Кефели И.Ф. История науки и техники. – СПб., 1995.
- Киреева Э.В. История костюма. – М., 1976.
- Креспель Ж.-П. Повседневная жизнь Монмартра во времена Пикассо (1900 – 1910) / Пер. с фр. Т.В.Балашовой. – М., 2000.
- Креспель Ж.П. Повседневная жизнь Монпарнаса в великую эпоху (1905 – 1930). – М., 2003.
- Крете Л. Повседневная жизнь Калифорнии во времена «золотой лихорадки» / Пер. с фр. Г.Г.Карпинского. – М., 2004.
- Кулинарные пристрастия великих / Сост. Н.З.Быковская. – М. – СПб., 2005.
- Морозов Н. Три путеводные звезды «Мишлена» // Эхо планеты. – 2006. – № 18-19. – С. 40-42.
- Первому в мире автомобилю исполняется 120 лет // Эхо планеты. – 2006. – № 1-2. – С. 44. Полевой В.М. Двадцатый век. Изобразительное искусство и архитектура стран и народов мира. – М., 1989.
- Популярная художественная энциклопедия: Архитектура. Живопись. Скульптура. Графика. Декоративное искусство. – М., 1986. – Кн. 1 / Гл. ред. В.М.Полевой.
- Реньяр П. Умственные эпидемии. – М., 2004.
- Роуланд-Уорн Л. Костюм. – М., 1992.
- Сидорова Н.А. Очерки истории городской культуры во Франции. – М., 1952.
- Слепчук Е. С верой в щадящее лечение // Эхо планеты. – 2005. – № 20. – С. 36-37.
- Соболев Н.Н. Стили мебели. – М., 1995.
- Соколова Т.М. Очерки по истории художественной мебели XV – XIX веков. – Л., 1967.
- Стивенсон Н. Хрустальный дворец // Стивенсон Н. Архитектурные шедевры со всего мира. – М., 2000. – С. 68-69.
- Энциклопедия искусства XX века / Автор-составитель О.Б.Краснова. – М., 2003.

Інформаційні ресурси

www.history.org.ua

www.litopys.org.ua